

ЗАХТЕВ
ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ НА ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОЈ
ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Шифра за идентификацију дисертације _____

Шифра УДК (бројчано) 811.111'1(043.3) 371.3:159.953:811.111'243(043.3)

028:371.3:811.111'243(043.3)

Веб адреса на којој се налази извештај Комисије о урађеној докторској дисертацији:
www.filum.kg.ac.rs

СТРУЧНОМ ВЕЋУ ЗА ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКЕ НАУКЕ
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Молим да у складу са чл. 30 Закона о високом образовању и чл. 48 Статута Универзитета дате сагласност на извештај комисије о урађеној докторској дисертацији:

Назив дисертације: Стратегије учења и усвајања вокабулара у функцији развијања вештине читања у настави енглеског језика струке

Научна област УДК(текст): филологија; англистичка лингвистика; примењена лингвистика; методика наставе енглеског као страног језика; енглески као језик струке.

Ментор: др Татјана Пауновић, редовни професор на Филозофском факултету у Нишу, ужа научна област *Англистичка лингвистика*

Састав комисије за оцену дисертације:

1. др Нина Лазаревић, доцент на Филозофском факултету Универзитета у Нишу, ужа научна област *Англистичка лингвистика*
2. др Мирјана Мишковић-Луковић, редовни професор на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, ужа научна област *Енглески језик и лингвистика*
3. др Савка Благојевић, редовни професор на Филозофском факултету у Нишу, ужа научна област *Англистика*

Комисија за одбрану докторске дисертације:

1. др Нина Лазаревић, доцент на Филозофском факултету у Нишу, ужа научна област *Англистичка лингвистика*
2. др Мирјана Мишковић-Луковић, редовни професор на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област *Енглески језик и лингвистика*
3. др Савка Благојевић, редовни професор на Филозофском факултету Универзитета у Нишу, ужа научна област *Англистика*

Главни допринос дисертације (текст до 100 речи)

Докторска дисертација Маје Станојевић Гоцић је систематичан и исцрпан преглед стратегија читања и учења вокабулара, који показује сложеност самих стратегија и њихове примене, посебно у настави енглеског као језика струке. Истраживање спроведено у оквиру ове дисертације је оригинални научни рад, где је кандидаткиња детаљно и темељно испитала различите параметре од значаја за истраживање. Употреба и квантитативне и квалитативне парадигме је дала увид у проблеме примене и разумевања

стратегија учења, који се иначе и не би могли лако испитивати искључиво на један или други начин. Показало се да у настави правног енглеског има простора за даљи рад на развијању ових стратегија.

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме и име кандидата: Маја Станојевић Гоцић

Назив завршеног факултета: Филозофски факултет Универзитета у Косовској Митровици

Одсек, група, смер: Англистика

Година дипломирања: 2002.

Назив магистарског рада, односно докторског студијског програма: *Наука о језику*

Научно подручје: филологија, лингвистика

Година одбране: 2017.

Факултет и место: Универзитет у Крагујевцу Филолошко-уметнички факултет

Број публикованих радова: 17

Маја Станојевић-Гоцић, Настава енглеског језика намењена будућим правницима: термилошке разлике као разлике у култури, *Од науке до наставе, Зборник радова, Наука и савремени универзитет НИСУН 2, 2013*, Филозофски факултет, Ниш, 2013, 556-567. ISBN 978-86-7379-299-6 [M33]

Маја Станојевић, Наставне стратегије за развој језичких вештина код деце предшколског узраста на примеру енглеског као страног језика, *Наше стварање*, Зборник радова са шестог симпозијума "Васпитач у 21. Веку" 10., Алексинац, Висока школа за васпитаче струковних студија, Алексинац, 2011, 242-250. ISBN 978-86-88561-00-6 COBISS.SR-ID 180760588 [M63]

Станојевић Гоцић, М. Коришћење речника као стратегије учења енглеског језика струке. *Наслеђе*, Крагујевац, 2016; 13(34): 203-215. [doi:10.5937/nasIkg1634203S](https://doi.org/10.5937/nasIkg1634203S) [M51]

Назив и седиште организације у којој је кандидат запослен: Висока школа примењених струковних студија у Врању; Правни факултет у Косовској Митровици Радно место: Наставник вештина – наставник страног језика (*Енглески језик*)

ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ ЧЛ. 30 ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ЧЛ. 48 СТАТУТА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

У прилогу вам достављамо: - Извештај комисије о оцени урађене докторске дисертације;
- Одлуку научно-наставног већа факултета о прихватању извештаја комисије о урађеној докторској дисертацији

Крагујевац
(место и датум)
12.7.2017. год.

М.П.

ДЕКАН

ФАКУЛТЕТ

ПРИМЉЕНО: 11. 7. 2017			
Орг. јед.	Б р о ј	Прилог	Вредности
01	2024/2		

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ОДСЕКА ЗА ФИЛОЛОГИЈУ ФИЛОЛОШКО-
УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

Веће за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, на основу члана 48. Статута Универзитета у Крагујевцу (број II- 01 -153 од 28.02.2017. године – пречишћен текст), члана 14. Правилника о пријави, изради и одбрани докторске дисертације, докторског уметничког пројекта (број III-01-749/21 од 29.09.2016. године) и Одлуке о изменама и допунама Правилника о пријави, изради и одбрани докторске дисертације, докторског уметничког пројекта (број III-01-43/10 26.01.2017. године), чланова 42 и 43 Став 1 Пословника о раду Већа Универзитета у Крагујевцу (број III-01-188 од 07.03. 2016. године – пречишћен текст), а на основу предлога Наставно-научно већа Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу, Одлука број 01-1055 од 28.03.2017. године, на седници одржаној 12.04.2017. године донело је одлуку (број IV-02-380/25) о именовану Комисије (1. др Нина Лазаревић, доцент на Филозофском факултету у Нишу, ужа научна област *Англистичка лингвистика*; 2. др Мирјана Мишковић-Луковић, редовни професор на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област *Енглески језик и лингвистика*; 3. др Савка Благојевић, редовни професор на Филозофском факултету Универзитета у Нишу, ужа научна област *Англистика*), за оцену и одбрану докторске дисертације Маје Станојевић Гоцић под називом *Стратегије учења и усвајања вокабулара у функцији развијања вештине читања у настави енглеског језика струке*. Захваљујемо се на указаном поверењу Наставно-научном већу Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу, и подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

I Опис докторске дисертације

Докторска дисертација кандидаткиње Маје Станојевић Гоцић писана је на српском језику и састоји се од 394 странице текста (стандардног компјутерског формата, величина слова 12, проред 1.5), подељеног у 10 поглавља, са бројним потпоглављима, прегледом литературе и додацима. На самом почетку дати су апстракти на српском и енглеском језику, а затим следе: **1. Увод** (стр. 1 – 11); **2. Теоријска разматрања** (стр. 12 – 73); **3. Развијање вештине читања** (стр. 74 – 98); **4. Вокабулар** (стр. 99 – 152); **5. Стратегије учења и усвајања вокабулара** (стр. 153 - 179); **6. Закључивање о значењу непознатих језичких јединица** (стр. 180 – 206); **7. Стратегија коришћења речника** (стр. 207 – 220); **8. Методологија истраживања** (стр. 221 – 303); **9. Расправа** (стр. 304 – 319); **10. Закључак** (стр. 320 – 334); **Литература** (стр. 335 – 371), којим је обухваћена 401 библиографска јединица. Последњи део рада представља седам **додатака** (стр. 372 – 394).

У Уводу, кандидаткиња се бави уводним разматрањима, поставља предмет и циљеве истраживања, и описује задатке истраживања. Такође, кандидаткиња објашњава актуелно стање у области стратегија учења рецептивног вокабулара. На крају, представља се структура саме дисертација, као и терминологија која је коришћена.

Дисертација има за *циљ* да истражи у којој мери и са којим степеном успешности студенти енглеског језика струке користе стратегије учења вокабулара, а такође се испитује и употреба стратегија читања, где кандидаткиња посматра ове две врсте стратегија као повезане по принципу узајамног деловања вокабулара и вештине читања. Предмет емпиријског истраживања су стратегије које се користе за откривање значења непознатих речи, и то: стратегија погађања (закључивања, дедуковања, инферирања) значења непознатих речи и стратегија коришћења речника. Кандидаткиња је испитивала постојање статистички значајне повезаности између стратешког понашања студената и резултата тестова, као и друга независна обележја (пола, узраста, дужине учења енглеског као страног језика и оцене из енглеског језика коју су имали у средњој школи). На крају, истраживање је имало за циљ и да утврди статистички значајну међусобну повезаност успеха постигнутог тестовима.

Кандидаткиња поставља оквир за своје истраживање краћим прегледом ставова и истраживања из поља примене стратегија на усвајање вокабулара.

У другом поглављу Теоријских разматрања, кандидаткиња кроз седам потпоглавља објашњава прво енглески језик струке који има за циљ да омогући комуникацију унутар одређене струке, његов настанак, и поделу унутар енглеског језика струке. Како се енглески језик струке првенствено бави језиком у употреби, кандидаткиња наводи да се тежиште у настави помера са изучавања граматичких правила и језичких структура на специјализоване области знања или потребе језичких корисника. Кроз анализу потреба, кандидаткиња се фокусира на енглески језик правне струке, његову наставу и учење. У следећем потпоглављу, говори се о усвајању језика, теоријама усвајања другог језика, и анализи грешака и језичком трансферу који утиче на усвајање језика. Даље, кандидаткиња представља Крашенову (1981) теорију као једну од битнијих за објашњавање усвајања језика, али такође представља и одређене критике на које је теорија наишла у новије време. Кандидаткиња наводи да стратегије које се уводе експлицитно могу допринети имплицитном језичком знању, а самим тим, и способности студената да разумеју и произведу спонтани језик. Као основ за постојање читалачке и лексичке компетенције, кандидаткиња се прво окренула комуникативној компетенцији, наводећи Канел и Свејнов (1980) модел. Она показује да стратешку компетенцију као део комуникативне компетенције треба разликовати од стратешке компетенције као ширег појма, који подразумева стратешко знање које се не односи само на остваривање успешне комуникације, већ подразумева и познавање и успешно коришћење стратегија учења језика које се могу применити на све четири језичке вештине.

У наредном потпоглављу, кандидаткиња се бави настанком и дефинисањем стратегија учења, а затим и ближе, стратегијама учења језика, и то одликама стратегија и факторима који утичу на избор стратегија, где се прави разлика између индивидуалних и контекстуалних фактора. Даље се разматрају методи за идентификовање коришћења стратегија, и дискутују њихове предности и мане. Прави се разлика између стратегија и стилова учења, као и вештина и процеса. Представљају се разни модели класификације стратегија учења језика, са посебним нагласком на директне стратегије: когнитивне, стратегије памћења и компензацијске стратегије. Најзад, кандидаткиња се бави проблемима

наставе и подучавања стратегија, представљајући бројне моделе наставе, где примећује да ови наставни модели поседују заједничке одлике: развијање метакогнитивног знања о стратегијама (демонстрација и моделовања), истицање значаја увежбавања стратегија (аутономија у раду), самостално процењивање успешности стратегија.

Кандидаткиња се у трећем поглављу бави развијањем вештине читања, коју види као основни извор стицања стручног вокабулара својих студената, те детаљно анализира ову језичку вештину. Од *top-down* и *bottom-up* модела, преко интерактивног читања, до теорије схема, кандидаткиња представља различите врсте и сврхе читања, а додаје и облике читања. Даље се детаљно обрађују стратегије читања, даје се њихова систематизација, и описује се настава читања базирана на примени стратегија, где се наводи чак 17 стратегија које се могу укључити у наставу. Кандидаткиња се онда ближе фокусира на наставу енглеског језика струке, где се јасно наводе најосновнији циљеви наставе читања у том контексту, и специфичности читања правних докумената у односу на опште академске стратегије читања. Значајно је напоменути да у овом поглављу кандидаткиња наводи значајне и корисне стратегије и циљеве које читање у специфичном контексту има, и показује добро повезивање теорије и практичних интервенција које се могу урадити у настави.

У четвртном поглављу посматра се вокабулар, важност наставе вокабулара за развијање опште језичке компетенције, те даје преглед настанка наставних приступа, од граматичко-преводне методе до комуникативних приступа. Вокабулар се дискутује и из перспективе различитих теорија усвајања језика, корпусне лингвистике и електронски подржаног учења. Како кандидаткиња види лексичку компетенцију као знање о речима и способност њиховог коришћења, она даље наводи ментални лексикон и детаљно дефинише лексичко знање као продуктивно и рецептивно. Значајно је да кандидаткиња анализира вокабулар енглеског језика правне струке а и разматра препреке у усвајању вокабулара и предлаже могућа решења. Вештина читања се објашњава у функцији усвајања вокабулара и кандидаткиња представља разна гледишта на важност читања у усвајању вокабулара. У том смислу, разматрају се експлицитно и имплицитно знање страног језика, а затим и експлицитно и имплицитно учење и настава, а затим и ближе, експлицитна и имплицитна настава и учење читања и настава и учење вокабулара. Кандидаткиња овде прави и разлику између намерног и ненамерног учења, а затим и намерног и ненамерног учења вокабулара, где се истичу новији приступи настави вокабулара (*task-induced involvement*, на пример). Последње потпоглавље даје детаљан преглед стратегија које се могу користити у настави вокабулара, и може се читати и као врло практична листа активности, где се усвајање вокабулара кроз читање препознаје као дуготрајан, непредвиди и нестабилан процес, али се, с друге стране, наглашавају стратегије којима је могуће предупредити и умањити ове факторе.

Кроз пето поглавље Стратегије учења и усвајања вокабулара, прво се објашњава појам стратегија, даје се њихова класификација, а затим и преглед истраживања о стратегијама. Кандидаткиња даје детаљан преглед таксономија стратегија учења вокабулара које се данас сматрају најзначајнијим. Ове већ исцрпне описе кандидаткиња допуњује и стратегијама које се могу применити и ван учионице, у систему електронског учења. Истраживања рађена са ученицима који користе енглески као страни језик показују да испитаници најчешће користе речник и стратегије понављања и друге механичке стратегије а избегавају сложеније, где је потребно активно манипулисање информацијама. И претходна

истраживања потврђују да успешнији ученици примењују систематско учење које даје боље резултате, dok неуспешни ученици не прилазе учењу систематски, не примењују стратегије, и немају добре резултате. Кандидаткиња се поново враћа на стратегије, и бави се стратегијама памћења, односно мнемотехничким стратегијама, а посебно методом кључне речи. Когнитивне стратегије су представљене кроз низ систематизација и модела, а исто тако и компензацијске стратегије. Како су и истраживања показала, активно учење и мотивација позитивно утичу на ретенцију наученог, те се тако кандидаткиња бави и постизањем ученичке аутономије, јер сматра да учење вокабулара може да подстакне ученике да развијају индивидуалне приступе решавању проблема, што је и један од циљева за усвајање језика у Заједничком европском референтном оквиру – самоусмерено учење. Свакако је битна чињеница коју кандидаткиња наводи, да је култура из које ученик долази битна за успешност одређених стратегија – и свакако да детаљан преглед који нуди кроз теоријски оквир даје широк избор стратегија које се могу применити у одређеном наставном контексту.

У наредном, шестом поглављу, Закључивање о значењу непознатих лексичких јединица, кандидаткиња се уско фокусира на стратегије инференције, јер се ова стратегија реализује како на нивоу речи, тако и на нивоу реченице, односно дискурса, и значајна је не само за разумевање текста и нових речи у њему, већ и као иницијална фаза усвајања вокабулара. Ова стратегија је мултидимензионални когнитивни процес фокусиран на конструисање значења, који обухвата и декларативне и процедуралне компоненте, и од читаоца захтева не само језичко већ и ванјезичко знање, као и свест о контексту. Закључивање о значењу је популарна и значајна стратегија коју ученици могу научити и применити како у учионици тако и изван ње, а развијање вештина и способности ученика да искористе контекст у покушају да схвате нова значења помиње се као кључни фактор у настави вокабулара. Још једна од могућих стратегија коју кандидаткиња наводи је ненамерно учење речи кроз екстензивно читање, али наглашава да је потребно већ познавање одређеног броја речи, да читалац зна како да употреби контекстуалне информације и анализира непознату реч, као и да се слабо фреквентне речи ретко појављују у текстовима, и да се, пре свега, остварује ретенција форме, а мање ретенција значења речи или њихове продуктивне употребе. Истраживања на ову тему су се махом бавила факторима који утичу на успех у закључивању, врстама знања и стратегија које студенти користе за закључивање, ретенцијом вокабулара наученог из контекста, и подучавањем начинима и поступцима којима се врши закључивање. Кандидаткиња наглашава да су студије закључиле да се успешност ученика огледа пре свега у начину употреба стратегија, врсти и квалитету контекста, као и врстама стратегија које се користе. Такође, претходна истраживања показују да се само ограничен број речи може усвојити кроз екстензивно читање, а кандидаткиња наводи и одређене кораке за примену стратегија у настави које могу наставнику да помогну да у оквиру наставне праксе представи ученицима технике закључивања које би им помогле да искористе писани дискурс.

У седмом, последњем поглављу теоријског дела дисертације, кандидаткиња представља стратегију коришећења речника. На почетку, даје се опис врста речника: двојезичних, једнојезичних, стручних и електронских. Затим се даје преглед истраживања о коришћењу речника као стратегији учења, са акцентом на доказивању предности електронских над штампаним речницима. Показује се да нема разлике у резултатима између група које су

користиле речнике и оних које нису, односно оних које су користиле штампане и оних које су користиле електронске речнике. С друге стране, показало се да постоје позитивне корелације између учења вокабулара и подучавања стратегијама у циљу стицања метакогнитивног знања о коришћењу речника. Стратешким коришћењем речника повећава се намерно учење вокабулара, али још нема јасних резултата да ли ученици радије погађају непознате речи или користе двојезичне речнике. Најзад, кандидаткиња се осврће и на употребу речника у настави, и закључује да коришћење речника треба да буде саставни део наставе вокабулара и граматике како би подучавање вештинама коришћења речника и других референтних извора водило студенте ка темељитом и аналитичком коришћењу референтних материјала у процесу самосталног откривања значења.

У осмом поглављу, Методологија истраживања, представљени су прво циљ, задаци и предмет истраживања, као и хипотезе овог истраживања рађеног комбинованом методологијом (квантитативном-квалитативном), кроз квазиекспериментални оквир. Кандидаткиња као циљ представља испитивање могућности коришћења стратегија учења вокабулара у циљу побољшања разумевања вокабулара и разумевања приликом читања. Као предмет истраживања, она наводи закључивање о значењу непознатих лексичких јединица (стратегија погађања значења непознатог вокабулара) и коришћење речника као стратегије учења вокабулара и стратегије читања које се користе за разумевање прочитаног текста и разумевање непознатог вокабулара садржаног у њему.

Истраживање је имало постављена три задатка: 1) тестирање студента у погледу познавања вокабулара и разумевања прочитаног текста; 2) испитивање учесталости употребе стратегија које студенти енглеског језика струке користе када се сретну са непознатим речима у стручном тексту, као и друге стратегије које користе током читања стручних текстова; 3) утврђивање веза између страховог понашања студената и резултата постигнутим на тестовима познавања вокабулара и тестовима разумевања прочитаног рађеним најпре без помоћи речника, а након тога са речницима. Као основне хипотезе, кандидаткиња поставља следеће: а) да постоји повезаност између учесталости употребе стратегија учења вокабулара као независних варијабли, и резултата које су студенти остварили на тестовима познавања вокабулара и разумевања прочитаног као зависних варијабли; б) да постоји повезаност између учесталости употребе стратегија читања као независних варијабли, и резултата које су студенти постигли на тестовима познавања вокабулара и разумевања прочитаног као зависних варијабли. Уз то, постављене су помоћне хипотезе: i) да постоји повезаност између пола, узраста, дужине учења енглеског језика и оцене на крају четвртог разреда средње школе као независних варијабли, и учесталости коришћења стратегија учења вокабулара и стратегија читања као зависних варијабли; ii) да постоји повезаност између пола, узраста, дужине учења енглеског језика и оцене на крају четвртог разреда средње школе као независних варијабли и резултата постигнутих на тестовима познавања вокабулара и разумевања прочитаног као зависних варијабли; iii) да постоји међусобна повезаност између учесталости коришћења стратегија; iv) да постоји међусобна повезаност између резултата постигнутих на тестовима.

Истраживање је рађено са 150 испитаника, студената прве године Правног факултета у Косовској Митровици чији је матерњи језик српски, а који похађају наставу из предмета под називом Енглески језик у оквиру ког се изучава енглески језик правне струке. За квалитативни део истраживања урађен је намерни узорак, према резултатима постигнутим на

тестовима, од осам студената, са којима је урађена техника гласног размишљања (think aloud protocol). Најпре је урађено прелиминарно тестирање, затим, тест познавања вокабулара (превођење значења непознатих термина са енглеског на српски језик) и тест разумевања прочитаног текста, без приступа електронским речницима. Затим су испитаници урадили други тест вокабулара и разумевања, уз коришћење речника, а иста мања група студената је била интервјуисана као група. Испитаници су такође попунили и упитник о стратегијама читања.

Кандидаткиња је на основу прелиминарног тестирања испитаника одабрала вокабулар који је онда тестран кроз задатак вишеструког избора и писање кратког сажетка прочитаног одломка на енглеском језику. Тестирање вокабулара је урађено кроз тест превођења са енглеског на српски језик. Сви инструменти су детаљно описани, са изворима и разлозима за њихову адаптацију.

У посебном потпоглављу, кандидаткиња представља резултате свог истраживања, и упоређује их са резултатима претходних истраживања. Прво се представљају резултати квантитативног дела истраживања, где се кроз дескриптивну и инференцијалну статистику (корелациона, факторска анализа) обрађују подаци о стратегијама које испитаници користе за учење вокабулара и читање. Највише пажње се поклања корелацијама између стратегија међусобно и између стратегија и зависних варијабли. Резултати првог дела упитника, који се бави стратегијама када се студент сусретне са непознатом речи, показују да постоји повезаност независних и зависних варијабли, односно, да студенти напредног нивоа чешће користе стратегије погађања непознатих речи. Такође, ученици са већом оценом из средње школе учесталије користе стратегије погађања и ређе питају колеге за помоћ. Даље, показало се да испитаници најчешће покушавају да погоде значење на основу делова речи, а најређе прескачу или занемарују непознату реч. Други део упитника испитује како студенти погађају значење непознате речи, а резултати показују да се испитаници најчешће користе претходним знањем, а најређе анализирају реч. Такви резултати потврђују резултате претходних студија, који показују да се испитаници најчешће користе *top-to-bottom* стратегијама. Такође, резултати показују да испитаници користе значење других речи у реченици, претходно знање о предмету текста, анализу значења делова речи и значење пасуса или текста у целини чешће него анализу граматичких обележја нове речи. Они испитаници који анализирају морфолошку структуру речи у већој мери, истовремено више пажње обрађују на граматичке карактеристике речи у ширем контексту, док они студенти који користе контекст за извођење закључака о значењу речи, користе и опште знање о свету око себе, своје морфолошко и граматичко знање, и шири контекст.

Кандидаткиња је даље истраживала стратегије читања, кроз упитник *Metacognitive Awareness of Reading Strategies Inventory* (Mokhtari, Reichard 2002, Mokhtari, Sheorey 2002) који садржи 30 тврдњи подељене у три категорије: (1) глобалне стратегије, (2) стратегије решавања проблема и (3) помоћне стратегије. Резултати показују умерено коришћење стратегија за сваку од категорија, као и да студенти чешће користе стратегије решавања проблема (у које спада стратегија погађања значења речи) него опште стратегије читања и помоћне стратегије читања. Кандидаткиња затим наводи стратегије за које се показало да имају већу учесталост – њих 11 (нпр. Када текст постане тежак за разумевање, поново прочитам да побољшам знање; Када читам, преводим са енглеског на свој матерњи језик; Имам у виду циљ читања када читам; Полако и пажљиво читам да се уверим да разумем оно

што читам), док остале имају умерену учесталост. Када се говори о општим стратегијама, показало се да испитаници најчешће користе *Имам у виду циљ читања када читам* и *Трудим се да погодим шта је садржај текста када читам*. У оквиру подгрупе стратегија решавања проблема, испитаници су навели да у највећој мери поново читају текст када постане тежак за разумевање, а велики број студената полако и пажљиво чита како би се уверили да разумеју оно што читају. Најзад, у подгрупи помоћних стратегија, показало се да испитаници најчешће користе три стратегије: *Када читам, преводим са енглеског на свој матерњи језик*; *Када читам, размишљам о информацијама и на енглеском и на свом матерњем језику*; *Подвлачим или заокружујем информације у тексту да ми помогну да га запамтим*. Кандидаткиња показује и корелације сваке од стратегија са независним варијаблама, као и са успехом на тесту познавања вокабулара и читања, и објашњава сваку од корелација. Ту се закључује да постојање позитивне корелације иде у прилог тврдњи о постојању везе између стратегија учења и успеха ученика, па је на овај начин потврђена полазна хипотеза да студенти који користе стратегију погађања постижу боље резултате на тесту погађања значења речи, а да студенти који користе речник као стратешку опцију у току читања постижу боље резултате на тесту коришћења речника. Такође, показало се да су стратегије решавања проблема у позитивној корелацији са узрастом испитаника, са годинама учења енглеског језика, са тестом вокабулара рађеним без речника и са оба теста разумевања прочитаног.

Резултати тестова вокабулара (погађање значења са и без речника) и разумевања прочитаног (са и без речника) показали су да испитаници који су били успешнији на једном тесту, били успешнији и на другим тестовима. Показале су се и разлике у учинку међу студентима на тестовима познавања вокабулара, као и да је резултат био бољи на поновљеним тестовима рађеним уз помоћ речника. Процент тачних одговора на тесту погађања износио је 5,65%, а проценат тачних одговора на тесту коришћења речника 50,35%, те кандидаткиња закључује да студенти нису показали очекивану ефикасност када је употреба речника у питању. На друга два теста, на тесту разумевања прочитаног, учинак је био 21,28% на тесту рађеном без речника и 54,57% на поновљеном тесту. Кандидаткиња закључује да су студенти који су вештији у погађању, били успешнији и на тесту разумевања прочитаног који је рађен уз коришћење речника, и тако потврђује полазну претпоставку о повезаности између тестова. Показало се да постоји позитивна корелација између провог теста познавања вокабулара и стратегија решавања проблема, и да студенти који су имали бољи учинак на тесту мање служили друштвеним стратегијама. Најзад, показало се да су се студенти који су имали бољи учинак на тесту разумевања прочитаног више користили стратегијама решавања проблема. Анализа је показала да студенти који су били успешнији на тесту погађања више користили контекст, а мање се обраћали наставнику или другу за помоћ, као и да студенти који се служе стратегијама груписаним факторском анализом у стратегије погађања значења и стратегије анализе контекста имају бољи учинак на тесту погађања речи.

Кандидаткиња прелази на квалитативни део истраживања и износи анализу резултата прикупљених кроз технику гласног размишљања (*think-aloud protocol*) и разговор са групом испитаника. Било је осам испитаника од којих је сваки тумачио 20 лексема. Кандидаткиња је одговоре категорисала према стратегијама које су испитаници користили, и то њих шест: Анализирам граматичка обележја да утврдим којој врсти речи припада непозната реч;

Анализирам граматичка обележја у околним реченицама; Користим претходно знање о предмету текста; Анализирам значења делова речи; Користим значења других речи у реченици; Користим значење пасуса у целини. Показало се да испитаници нису користили самосталне употребе стратегија *Анализирам граматичка обележја у околним реченицама* и *Користим претходно знање о предмету текста*. Кандидаткиња анализира одговоре које су дали испитаници и указује како на адекватну тако и на неадекватну употребу стратегија. Када упоређује ове резултате са резултатима квантитативног истраживања, односно, начине на које осморо испитаних студената тумачи значења непознатих правних термина, са њиховим одговорима на питања из упитника, кандидаткиња налази да постоји начелна подударност. Испитаници анализирају структуру саме речи, као што тврде у упитнику, али то није тако када је у питању употреба општег знања, јер се на основу транскрипта интервјуа не запажа коришћење претходно стеченог знања, иако су испитаници наводили у упитнику да га користе у приличној мери. Показало се да испитаници користе и стратегије које нису биле предмет истраживања – као, на пример, асоцијације. Кандидаткиња закључује да студенти не користе у довољној мери комбинацију расположивих извора и стратегија, и сматра да су стратешко-педагошке интервенције неопходне како би студентима омогућиле да прошире постојећи репертоар стратегија, као и да усклађују стратегије према циљаним речима и контексту у коме их налазе.

Разговор вођен са истом групом од осам студената дао је кандидаткињи увид у врсте и начин коришћења речника, као и ставовима према врстама речника. Закључује се да, иако испитаници мисле да о употреби речника знају све што је неопходно, и да педагошка интервенција те врсте није потребна, грешке које су правили на тестовима показују да им је потребна и одређена обука за систематично и ефикасно коришћење речника.

У деветом поглављу, Расправа, Маја Станојевић Гоцић обрађује варијације у употреби стратегија према полу, узрасту, и језичкој компетенцији. Показало се да не постоји значајност одабира стратегија у односу на пол, што су потврдила и нека ранија истраживања. Кандидаткиња овде наводи и нека друга истраживања која показују да, на пример, 8 од 10 најчешће коришћених стратегија примењују испитаници оба пола, али и да испитаници женског пола чешће користе стратегије које укључују формална правила и елицитацију инпута, као и стратегије понављања и планирања (Catalan 2003), и да испитаници женског пола чешће користе метакогнитивне, друштвене, афективне и стратегије памћења, уједно напомињући да ове разлике не имплицирају боље резултате у учењу језика у односу на пол ученика (Green, Oxford 1995). Анализа узраста и примене стратегија показује да статистичка значајност постоји само код једне стратегије, а ниво статистичке значајности везан за узраст углавном се поклапа са нивоом статистичке значајности везане за варијаблу језичке компетенције. Истраживање је показало да су студенти са бољом оценом из енглеског језика на крају четвртог разреда средње школе били успешнији на свим тестовима, што је било и очекивано, а анализе су показале да са порастом оцене из средње школе испитаници више примењују фактор под називом погађање значења, односно, учесталије користе стратегије погађања значења.

Кандидаткиња недостатке истраживања види у неколико сегмената: одабир узорка, методолошке поставке, одабир термина и текста који су били предмет тестирања, односно структура тестова, а затим објашњава који су објективне и методолошке околности утицале на избор и извођење истраживачких поступака.

Кроз расправу о резултатима истраживања, кандидаткиња реферира на претходна истраживања и тумачи добијене резултате. Показује се да испитаници немају довољно развијену свест о ефикасности и специфичном утицају појединих стратегија на вештине читања, што указује на одсуство делотворног стратешког понашања. Истраживање је показало позитивну корелацију између коришћења стратегија решавања проблема и успеха на тестовима разумевања прочитаног, односно, утврђено је да стратегије могу имати позитиван ефекат на разумевање текста, што свакако не значи да су оне једини или одлучујући чиниоци који утичу на разумевање текста. Кандидаткиња наглашава да веза између стратегија и успеха студената не треба да се схвати као узрочно-последична веза, јер се закључивање састоји од мноштва компоненти и сложених интеракција, као и координације многобројних вештина, стратегија и извора знања. Каже се да се добијени проценат тачно погођених значења у истраживању (5,65%) уклапа у постотак ранијих истраживања (Nation 2013), а то је да се у просеку 5 до 10 % речи тачно погоди на основу излагања само једном контексту и барем делимично научи. Кандидаткиња разматра и друга истраживања која се баве ретенцијом наученог, али и својим претходним истраживањима, која су такође базирана на анализи употребе стратегија за разумевање прочитаног. Наводи се да је најбитније да студенти буду флексибилни када примењују стратегије, као и да треба да буду свесни да је погађање комплексно и да успех не зависи искључиво од употребе одговарајућих стратегија, већ од комбинације и координације тих стратегија са многим другим вештинама и изворима знања и лингвистичким и екстралингвистичким.

Када анализира стратегија употребе речника, кандидаткиња наводи да је тешко упоређивати ово истраживање са другим из истог поља, јер су обрађивани различити корисници речника, различити језички задаци и различити типови речника, а истраживања о употреби речника у настави језика струке су ретка. Кандидаткиња сматра да опште стратегије учења језика помажу да се нове информације интегришу у већ постојеће схеме, а да ученици постижу саморегулацију и аутономију која води независном учењу. Како је тачност и прецизност значења ускостручних и стручних термина неопходна за језик струке, кандидаткиња сматра да је верификација значења помоћу речника од огромне важности. Као препоруку за наставни рад, кандидаткиња предлаже да студенти на почетку наставе не треба да уче стручни вокабулар на основу закључивања, јер је то, услед малог лексичког фонда којим располажу, за њих несигурна, тешка и захтевана стратегија. Она предлаже да се прво идентификује најфреквентнији стручни вокабулар према потребама студената, и да се експлицитна настава вокабулара комбинује са интензивним читањем, али и са екстензивним читањем разумљивих текстова у току којег се вокабулар учи имплицитно, како би студенти схватили значај употребе речника и развили стратегије за изградњу вокабулара.

У закључном поглављу, кандидаткиња кроз неколико потпоглавља сумира резултате и наводи педагошке импликације и у настави читања и у настави вокабулара, и наводи могуће правце даљег истраживања. Кандидаткиња наводи да је добијена висока корелација и статистичка значајност између резултата теста погађања значења непознатих речи и резултата добијених на тесту употребе речника, као и између резултата теста погађања значења непознатих речи и теста разумевања прочитаног рађеног уз употребу речника. Показало се да постоји позитивна корелација која имплицира да су студенти који су били успешнији на тестовима познавања вокабулара, истовремено били успешнији и на тестовима разумевања прочитаног текста. Кандидаткиња наводи да је погађање значења непознатих

речи из стручних контекста изводљиво, а да осим елементарног познавања струке и метакогнитивно знање студената игра значајну улогу у процесу закључивања. Такође, показује да испитаници немају довољно развијену лексикографску компетенцију, те да њихови ставови о сопственом знању нису подупрти оствареним резултатима. Кандидаткиња сматра да се погађање значења ускостручних и стручних термина могуће, и да експлицитна настава није искључиво једини приступ.

Кандидаткиња показује да је битно да се практичне наставне активности усмере на побољшање вештине читања и читалачке компетенције и ускладе са потребама студената. Даље, наставник треба да омогући студентима да читају текстове које ће критички анализирати и повезивати са претходним знањем, јер ће на тај начин утицати на њихову метакогнитивну свест. Уз то, наставник треба да оспособи студенте за целоживотно учење, и треба да осмисли програм интензивног читања којим би био обухваћен најфреквентнији стручни и академски вокабулар, који ће студентима највише користити у даљем раду. Што се тиче наставе вокабулара, кандидаткиња сматра да је потребно да директна настава вокабулара обухвати најфреквентнији вокабулар, презентован у контексту. Имплицитна настава вокабулара је такође корисна, јер је директна настава временски ограничена, па екстензивно читање може бити то да надомести. Даље, наводи се да резултати спроведеног истраживања потврђују могућност контекстуалног погађања, као и постојање повезаности између контекстуалног погађања и успеха студената на тестовима. Стога, наставник се може подучава недовољно коришћене стратегије, да исправља неефикасно коришћене стратегије, да показује успешно комбиновање стратегија, коришћење речника, као и да подучава метакогнитивним стратегијама.

Као предлоге за будућа истраживања, кандидаткиња наводи неколико могућих праваца: лонгитудинално истраживање које прати увођење и коришћење стратегија, испитивање ставова о употреби речника, које термине испитанци најчешће траже, затим грешке које се најчешће праве приликом превођења, као и упоређивање стилова учења и употребе стратегија.

Литература докторске дисертације садржи 401 библиографску јединицу релевантну за спроведено истраживање.

Последње поглавље, Додаци, садржи упитнике који су коришћени за истраживање, (Упитник о стратегијама учења вокабулара, Упитник о стратегијама читања), и тестове које су испитаници радили (Тест познавања вокабулара, Тест разумевања прочитаног), текст који је коришћен у истраживању, као и списак речника које су студенти користили.

II Оцена испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Докторска дисертације Маје Станојевић Гоцић *Стратегије учења и усвајања вокабулара у функцији развијања вештине читања у настави енглеског језика струке* урађена је у складу са пријављеном темом, и кандидаткиња је показала потпуну самосталност и успешност у планирању и спровођењу истраживања.

Постављена су јасна истраживачка питања, а кандидаткиња је искористила јасне методе утемељене на детаљној обради теорије, и циљеви и предмет емиријског истраживања су јасно поостављени и детаљно обрађени. Кроз теоријски преглед, кандидаткиња је опсежно и прегледно навела различите моделе и систематизације стратегија, и то ће свакако бити

корисно полазиште за друга истраживања. Комбинована методологија која је коришћена у емпиријском истраживању је свакако дала корисне резултате, и показала се као примерена за истраживачки проблем, јер студенти неретко нису свесни стратегија које користе. Емпиријско истраживање, рађено са 150 испитаника, може да послужи и за генерализацију резултата, и указује да су стратегије изабаране за анализу битне, и да, такође, повлачи одређене педагошке импликације. Посебно за домен енглеског језика струке, где се показало да је студентима потребно да, сем специјализираног вокабулара, раде и на свом стратешком језичком понашању.

Стратегије учења језика су већ више година акутелна тема али се показало да има простора за детаљнија истраживања у оквиру језика струке, те је ово уједно и један од доприноса ове дисертације.

Дисертација садржи све неопходне елементе и испуњава методолошке захтеве истраживања у домену примењене лингвистике, односно енглеског језика струке.

III Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области и оцена њене оригиналности

Настава за циљ увек има и стварање самосталног ученика, оног ко може самостално да регулише свој напредак и препознаје начине на које ће најбоље напредовати. Стога, стратегије учења језика су свакако неопходан алат за сваког ученика. Како правни енглески има своје одређене карактеристике, стратегије читања и учења вокабулара могу да помогну студентима да буду ефикаснији и компетентнији читаоци, али и корисници правног језика. Управо у језику струке усвајање стручног вокабулара и унапређење вештине читања имају значајну улогу за развијање опште језичке компетенције.

Сам обим литературе од 401 јединице показује темељност кандидаткиње и представља најбитније ауторе и теорије стратегија учења вокабулара и читања. Претходна истраживања која су обрађена су сва директно повезана са предметом овог рада, и дају увид у актуелне податке, на основу којих кандидаткиња даље анализира стратегије.

Урађена дисертација за област енглеског језика струке свакако представља користан допринос, јер су се радови у том пољу ретко фокусирали управо на стратегије вокабулара и читања. Истраживање такође показује и где стратегије све могу да се уведу у наставу, а у смеру критичког читања, и развијања метакогнитивних стратегија које воде ка аутономном и саморегулаторном учењу.

На крају, шире гледано, докторска дисертација представља и допринос примењеној лингвистици, јер се на основу истраживања и добијених резултата дају и одређене педагошке импликације за увођење стратегија учења вокабулара и стратегија развијања читања у наставу.

IV Научни резултати докторске дисертације, примењивост и корисност резултата у теорији и пракси и начин презентовања резултата у научној јавности

Циљеви који су дисертацијом постављени, од тестирања студената у погледу познавања вокабулара и разумевања прочитаног текста, испитивања учесталости употребе стратегија и постојања веза између стратешког понашања студената и резултата постигнутим на тестовима су испуњени, и резултати дају значајан увид у стратешко понашање испитаника.

Коришћење неколико инструмената, али и примена комбиноване методологије даје корисне и вишеструко обрађене податке, који показују да, иако стратегије нису нова тема у лингвистичким истраживањима, њихова примена од стране ученика, али и увођење у наставу од стране наставника још увек нису на задовољавајућем нивоу, те има простора за даља проучавања. С обзиром да је циљна група истраживања била одређена студентска популација, резултати могу утицати на промене у начинима и избору стратегија, те побољшању стратешког понашања студената који енглески користе као језик струке.

Маја Станојевић Гоцић је такође дала врло детаљан преглед бројних систематизација стратегија а затим и предности и мане различитих стратегија, те се овај део дисертације може користити као праткични материјал за наставнике и њихово професионално усавршавање. Даље, кандидаткиња предлаже комбиновање експлицитне наставе вокабулара са интензивним читањем, али и са екстензивним читањем, уз активно коришћење речника за изградњу вокабулара.

V Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној области

Библиографија се састоји од 17 објављених ауторских научних радова кандидаткиње Маје Станојевић Гоцић према категоризацији за научне пројекте које је урадио Матични одбор за језик и књижевност и прихватило Министарство просвете, науке и технолошког развоја Владе Републике Србије.

1. Станојевић Гоцић, М. An insight into lexical inferencing strategies employed by ESP students. *Primenjena lingvistika*, Beograd, 2015;16: 163-174 [M33]
2. М. Stanojević Gocić, 2016. On conceptual metaphors in EU Treaties. *ELALT3*, Novi Sad: Filozofski fakultet, 415-429. ISBN 978-86-6065-415-3 [M33]
3. Станојевић Гоцић, М. Коришћење стратегија учења вокабулара за превођење културно-условљених правних термина. У А. Вранеш, Ј. Марковић (ур.), *Културе у преводу*, књ. 2, 2016, 461-482. Београд: Филолошки факултет. ISBN 978-86-6153-356-3 [M33]
4. Станојевић Гоцић, М. Коришћење стратегије погађања значења непознатих речи у учењу енглеског језика струке . У Б . Димитријевић, Г. Ђигић (ур.), *НИСУН 5 □ Наука и савремени универзитет 5: Савремена наука о језику и књижевности*, 2016, 325-336. Ниш: Филолошки факултет. [M63]
5. Станојевић Гоцић, М. Коришћење речника као стратегије учења енглеског језика струке. *Наслеђе*, Крагујевац, 2016; 13(34): 203-215. doi:10.5937/naslKg1634203S [M53]
6. Станојевић Гоцић, М. Стратегије читања које се користе у циљу разумевања текста у настави енглеског језика струке. *Наслеђе*, Крагујевац, 2016; (13)35: 137-150. doi:10.5937/naslKg1635137S [M51]
7. Маја Станојевић-Гоцић Значај примене информационих технологија у настави енглеског језика, *Настава и васпитање*, 2013, 62/1, 115-125. ISSN 1452-9661 [M24]
8. Маја Станојевић-Гоцић О превођењу правне терминологије, *Савремена проучавања језика и књижевности, Зборник радова са IV научног скупа младих филолога Србије 17. 03. 2012*. Година IV, књига 1, 2013, Филум, Крагујевац, 555-568. ISBN 978-86-85991-40-0 [M63]

9. Маја Станојевић-Гоцић, Настава енглеског језика намењена будућим правницима: термилошке разлике као разлике у култури, *Од науке до наставе, Зборник радова, Наука и савремени универзитет НИСУН 2*, 2013, Филозофски факултет, Ниш, 2013, 556-567. ISBN 978-86-7379-299-6 [M33]
10. Маја Станојевић-Гоцић, Комуникативни приступ и комуникативне потребе студената техничких наука, *Зборник радова Грађевинско-архитектонског факултета*, Ниш, бр. 27, 2012, 125-131. ISBN 978 - 86 - 83701- 26- 1 [M63]
11. Маја Станојевић-Гоцић, Образовање и развој кластера, *Наука + Пракса*, 2012, 15, 143-147. [M53]
12. Маја Станојевић, Наставне стратегије за развој језичких вештина код деце предшколског узраста на примеру енглеског као страног језика, *Наше стварање*, Зборник радова са шестог симпозијума “Васпитач у 21. Веку” 10., Алексинац, Висока школа за васпитаче струковних студија, Алексинац, 2011, 242-250. ISBN 978-86-88561-00-6 COBISS.SR-ID 180760588 [M63]
13. Маја Станојевић, Legal English: Changing perspective, *Facta universitatis - series: Linguistics and Literature*, 2011, vol. 9, iss. 1, 65-75. ISSN 0354 – 4702 [M51]
14. Маја Станојевић-Гоцић, Guidelines for teaching English to future engineers, *Зборник радова Грађевинско-архитектонског факултета*, Ниш, бр. 26, 2011, 129-137. ISBN 978 - 86 - 83701- 26- 1 [M52]
15. Маја Станојевић, Идиоми у правном регистру енглеског језика и њима одговарајући облици у српском језику, *Речи*, Факултет за стране језике БК, 2010, 121-136. ISSN 1821-0686 [M53]
16. Маја Станојевић, Cognitive synonymy: A general overview, *Facta universitatis - series: Linguistics and Literature*, 2009, vol. 7, iss. 2, 193-200. ISSN 0354-4702 [M51]
17. Маја Станојевић, *Контрастивна анализа енглеског и српског језика правне струке*, 2009, Свен, Ниш. ISBN 978-86-7746-202-4, COBISS. SR-ID171899916 [M45]

Преглед радова показује врсту и квалитет научног рада кандидаткиње, компетентност у настави језика струке, и посебан истраживачки рад у областима које истраживање ова докторске дисертације обрађује.

VI Закључак и препорука

Из свега наведеног може се закључити да је докторска дисертација Маје Станојевић Гоцић урађена у складу са пријављеном темом, а уз поштовање свих методолошких и истраживачких захтева. Кандидаткиња је оорадила једну од најважнијих језичких вештина за језик струке – вештину читања, уз стратегије учења вокабулара као значајан фактор за развој вештине читања. За језик струке вештина читања има битну улогу у развоју опште језичке компетенције те омогућава праћење стручне литературе и истраживања као и стручно усавршавање.

Оваква врста увида у учење вокабулара и развијање вештине читања свакако је значајан допринос енглеском као језику струке, где оваква истраживања увек дају нове увиде, а иако честа у региону, код нас још увек рађена у мањем обиму. Кандидаткиња је показала темељно познавање литературе чији је избор био потпуно релевантан за тему. Уз то, коришћење комбиноване методе је битан додатак квалитативним истраживањима у области примењене лингвистике.

Задовољство нам је да Наставно-научном већу Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу предложимо да прихвати позитивну оцену о докторату

Маје Станојевић Гоцић под називом *Стратегије учења и усвајања вокабулара у функцији развијања вештине читања у настави енглеског језика струке*, а кандидаткињи одобри усмену одбрану пред комисијом која подноси извештај

У Нишу,

30. 05.2017. године

Комисија:

1. др Нина Лазаревић, доцент

Филозофског факултета у Нишу,

Ужа научна област: *Англистичка лингвистика*

Nina Lazarović

2. др Мирјана Мишковић-Луковић, ред. професор

Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу,

Ужа научна област: *Енглески језик и лингвистика*

Mirjana Mišković-Luković

3. др Савка Благојевић, ред. професор

Филозофског факултета у Нишу,

Ужа научна област: *Англистика*

Savka Blagojević